

ligt, att finna en gemensam grund för såväl politisk teologi som för de liberala samhällena i väst. Båda kan sägas vila på fundament som är svåra att artikulera och uppnå total enighet kring. Detta grundläggande problem är alltså gemensamt för politik och teologi. Raymond Plant framhåller att uppgiften på många sätt är tröstlös och svår, vilket mycket av modern politisk filosofi och teologi vittnar om, men han lyckas inte desto mindre i de två avslutande kapitlen av boken föra ett mycket intressant och viktigt samtal kring frågan om vilken roll politisk teologi kan ha för den allmänpolitiska debatten i samhället. Han ger dock slutligen upp inför uppgiften att finna en gemensam minimal moral som är bortom tid och rum. Istället ställer han sitt hopp till den öppna dialogen och det nyfikna sökandet efter gemensamheter. I detta sammanhang är det kanske inte så märkligt att sista ordet i boken går till Jürgen Habermas (kap. 11 & 12).

Boken lägger man ifrån sig utan att egentligen ha fått några svar alls och detta föranleder till en början ett visst missnöje. I det lite längre perspektivet ger dock boken med sin breda, gedigna och lärda genomgång av olika teologiska förhållningssätt till det politiska och av modernt politiskt tänkande, samt hur dessa traditioner kan relateras till varandra, en mycket god eftersmak.

Dan-Erik Andersson

Religion in Geschichte und Gegenwart: Handwörterbuch für Theologie und Religionswissenschaft. Vierte, völlig neu bearb. Aufl., herausgeg. von H. D. Betz, D. S. Browning, B. Janowski, E. Jüngel. Band 3: F–H. Lxix + 992 sid. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 2000.

Band tre av fjärde upplagan av *Religion in Geschichte und Gegenwart* omfattar bokstäverna F, G och H. Som vanligt när det gäller RGG är det hög klass på artiklarna. Ofta är de författade av ledande företrädare inom just det område artikeln handlar om. Det finns några grundläggande artiklar i det här bandet om teologiska metodfrågor, «Fundamentaltheologie» och «Hermeneutik», som är skrivna av flera författare och som tillsammans ger en god och användbar överblick över såväl historia som det samtida forskningsläget. Om teologins innehåll kan man läsa utförligt t. ex. i artiklar om filioque, bön, ande, församling, tro, nåd, himmel och helvete. Samtidigt finns det gott om samtidsrelaterade artiklar om film, flyktingproblem, genderforskning, globalisering och homosexualitet.

En huvudartikel för ett teologiskt uppslagsverk måste emellertid vara artikeln om Gud. «Gott» i RGG omfattar drygt 43 spalter uppdelade på tio områden

och elva författare. Inom ramen för dessa spalter finner man förutom de mer traditionella aspekterna — religionsvetenskapliga, bibliska, filosofiska, systematiska-teologiska, praktiska — på gudsfrågan inom de tre monoteistiska religionerna med tonvikt på kristendomen, också ett avsnitt där Niels Henrik Gregersen diskuterar fem olika synsätt på Guds handling i dialog med naturvetenskap och ett där Markus Vinzent ger konsthistoriska aspekter på Gudsrepresentationer i bild. Till de 43 spalterna kommer dessutom ytterligare artiklar om Gud Anden, Gud Sonen och Gud Fadern samt gudsbilder i olika kulturer.

Det man skulle kunna invända mot RGG:s annars tämligen innehållsrika artiklar om Gud är att de ägnar lite utrymme åt den senaste tidens diskussion om Gud i postmodern teologi och filosofi. Det finns exempelvis en hel Jacques Derrida- och Emmanuel Lévinasinspirerad gudsdiskussion kring sådana filosofer/teologer som John Caputo och Richard Kearney, med flera, men därom upplyses vi inte. Denna framväxande rörelse har en hel del att säga om den traditionella förståelsen av Gud som aktualitet till förmån för ett gudsbegrepp som tänker Gud mer som «möjlighet». Den som letar efter information om denna diskussion eller någon annan gudsdiskussion aktuell just nu letar förgäves i RGG. Lévinas nämns endast i förbifarten i artikeln om teologi i Frankrike.

Förmodligen rör det sig om en avvägning om vad som skall tas med. Ett uppslagsverk som försöker vara hyperaktuellt i dag riskerar att vara inaktuellt i morgon. RGG har valt en slags mellanväg mellan det helt aktuella och det historiskt viktiga. Hur stor del som beror på en medveten avvägning från redaktörernas sida och hur stor del som skall tillskrivas ett begränsat perspektiv är svårt att säga.

I tredje bandet är det fem svenskar som figurerar i kortare artiklar: Birger Forell, Anton Fridrichsen, Gustaf II. Adolf, Dag Hammarskjöld och Ingemar Hedenius. Intressant att notera är att Hedenius föräras med en egen artikel, men att Axel Hägerström, vars påverkan på svensk teologi förmodligen var av minst lika stor betydelse som Hedenius, inte nämns. Inte heller omtalas Erik Gustaf Geijer som till skillnad från Hägerström haft en reception utanför Sveriges gränser (bl. a. Karl Marx läste Geijer). Den mer samtida teolog jag saknar i sammanhanget är Per Frostin som spelat en viktig roll för befrielseteologin både i Sverige och internationellt.

RGG i dess fjärde upplaga och tredje band uppfyller nästan alla de höga förväntningar man kan hysa. Samtidsaktualiteten är inte alltid hög, men man vänder sig sällan förgäves till RGG i centrala teologiska frågor.

Ola Sigurdson